

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LXXVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A suo magnus: ²⁴ si erectis oculis gladios micantes videt, & si scit suâ nihil interesse vtrum anima per os, an per iugulum, exeat, beatum vocat. Si cum illi denunciata sunt corporis tormenta, & quæ casu veniunt, & quæ potentioris iniuriâ, si vincula & exilia, & vanas humanarum formidines mentium, securus audit, & dicit, *Non ulla laborum,* *O virgo, noua mi facies inopinâ ve surgit.* *Omnia præcepi, atque animo mecum ipse peregi.* Tu hodie ista denuncias: ego semper denunciaui mihi, & hominem parauî ad humana præcogitati mali mollis ictus venit. At stultis & fortunæ credentibus, omnis videtur noua rerum & inopinata facies. magna autem pars est apud imperitos mali, nouitas. Hoc vt scias, ea quæ putauerunt aspera, cum assuevere, pariuntur. Ideo sapiens assuescit futuris malis: & quæ alij diu patiendo leuia faciunt, hic leuia facit diu cogitando. Audimus aliquando voces imperitorum, dicentium: Nesciebam hoc mihi restare, sapiens B scit sibi omnia restare: quidquid factum est, dicit, Sciebam.

EPIST. LXXVII.

ET hæc inter bonas, vtilesque. Narrat obiter de Alexandrinis nauibus: aliis accurrentibus, se neglexisse. Quanti enim ista, aut quamdiu? Senex sum, abeo. Et aliquando sponte abeundum, vt fecit Marcellinus. Tum contra metum mortis: rationesque huius commendat.

SVBIT Ò hodie nobis ² Alexandrinæ naues apparuerunt, quæ præmitti solent & nunciare securitæ classis aduentum. ³ tabellarias vocant. Gratus illarum Campaniæ adpectus est. ⁴ omnis in pilis Putcolorum turba consistit, & ex ipso genere velorum Alexandrinæ, quamuis in magnâ turbâ nauium, intelligit. Solis enim licet ⁵ supparum intendere, quod in alto omnes habent naues. Nulla enim res æquè adiuuat cûsum, quàm summa pars veli: illinc maximè nauis vrgetur. Itaque quoties ventus increbuit, maiorque est quàm expedit, antenna submittitur. minus habet virium flatus ex humili. ⁶ Cùm intrauere Capreas & ⁷ promontorium, ex quo

Alta procelloso speculatur vertice Pallas, ceteræ velo iubentur esse contentæ: supparum Alexandrinarum insigne est. In hoc omnium discursu properantium ad litus, magnam ex pigritiâ meâ sensi voluptatem, quod

24. SI ERECTIS OCVLIS.] Imò rectum, rectis.

EPIST. LXXVII. I. SVBIT Ò HODIE.] Nihil causæ est, cur acuti hic simus, & s. v. b. legamus, interpretemurque ex formulâ, Si vales, bene. Abnuunt libri, & mos eius est.

D 2. ALEXANDRINÆ NAVES.] Frumentaria. classis enim illa instituta ab Augusto, vt satis docui 1. Elector. cap. de Frumentatione.

3. TABELLARIAS VOCANT.] Quia velut nuntij erant, aduentantis classis.

4. OMNIS IN PILIS.] In saxeis molibus, quas Augustus, porui formando, ibi iecit. Ego ad Taciti Annal. xiv.

5. SUPPARVM INTENDERE.] Velum summo malo appensum sic vocabant: id est minusculum velum, & quod in ventis fauentiâ nautæ solent extendere. Lucanus optimè:

— summaque tendens

Suppara, velorum perituras colligit auras.

Staius:

— summis annectite suppara velis.

Manilius:

— non inuehet vndis
Suppara, nec pelagus Xerxes ferietq; tegetq;
etsi communiter ille, pro velis.

6. CVM INTRAVERE CAPREAS.] Quæ insula, Tiberio adamata & infessa, interiacet: & mare medium inter Mineruæ promontorium habet.

7. PROMONTORIUM, EX QVO.] Templum ibi Mineruæ, & periculum in flectendo, vt solet. Ideo ibi Deæ libabant. Staius:

Prima salutauit Capreas, & margine dextro
Sparsit Tyrrhenæ Marcotica vina Mineruæ:
de ipsis istis Alexandrinis nauibus, aut nauis. Est iuxta Surventum, & à promuntorio Miscni, quod sinu medio opponitur, distinctum. Linius de eo, lib. xl. Inter Duumuiros ita diuisa tuenda maritima ora, vt promuntorium iis Mineruæ velut cardo in medio esset: alter in dexteram partem, vsque ad Massiliam: alter laeuam, ad Barium vsque tueretur.

8. RERVVM

epistolas meorum accepturus, non properavi scire, quis illic esset⁸ rerum mearum status, quid afferrent. Olim iam nec perit quidquam mihi, nec acquiritur. Hoc etiam si senex non essem, fuerat sentiendum: nunc verò multo magis, quia quantumcumque haberem, tamen plus iam mihi superesset viatici, quam viæ: præsertim cum eam viam simus ingressi, quam peragere non est necesse. Iter imperfectum erit, si in mediâ parte, aut citra petitem locum steteris: vitâ non est imperfecta, si honesta est. Vbiunque desines, si benè desinis, tota est. Sæpe autem & fortiter desinendum est, & non ex maximè noueras, adolescens quietus & scitò senex, morbo, & non infanabili correptus, sed longo & molesto & multa imperante, cœpit deliberare de morte. conuocauit complures amicos. vnusquisque aut quia timidus erat, id illi suadebat, quod sibi suasset: aut quia adulator & blandus, id consilium dabat, quod deliberanti gratius fore suspicabatur. Amicus noster Stoicus, homo egregius, & vt verbis illum quibus laudari dignus est, laudem, vir fortis ac strenuus, videtur mihi optimè illum cohortatus. Sic enim cœpit: *Noli, mi Marcelline, torqueri, tanquam de re magnâ deliberes. Non est res magna, viuere. omnes serui tui viuunt, omnia animalia: magnum est, honestè mori, prudenter, fortiter. Cogita quamdiu iam idem facias. Cibis, somnus, libido: per hunc circulum curritur. Mori velle non tantum prudens, & fortis aut miser, sed etiam fastidiosus potest.* Non opus erat suafore illi, sed adiutore. ⁹ serui parère nolebant. Primum detraxit illis metum, & indicauit tunc ¹⁰ familiam periculum adire, cum incertum esset, an mors domini voluntaria fuisset: alioquin tam mali exempli esse occidere dominum, quam prohibere. Deinde ipsum Marcellinum admonuit, non esse inhumanum, quemadmodum cœnâ peractâ ¹¹ reliquæ circumstantibus diuiduntur: sic peractâ vitâ aliquid porrigi his, qui totius vitæ ministri fuissent. Erat Marcellinus facilis animi, & liberalis, ¹² etiam cum de suo fieret. Minutas itaque summulas distribuit flentibus seruis, & illos vltro consolatus est. Non fuit illi opus ferro, non sanguine: triduo abstinuit, & in ipso cubiculo ¹³ poni tabernaculum iussit. ¹⁴ Solium deinde illatum est, in quo diu iacuit, & calidâ subinde suffusâ, paulatim defecit: vt aiebat, non sine quadam voluptate, quam afferre solet lenis dissolutio, non inexperta nobis, quos aliquando liquit animus. In fabellam excessi, non ingrati tibi: exitum enim amici tui cognosces, non difficilem, nec miserum. Quamuis enim mortem sibi consciuerit, tamen mollissimè excessit, & vitæ elapsus est. Sed ne inutilis quidem hæc fabella fuerit. Sæpe enim talia exempla necessitas exigit. Sæpe debemus mori; nec volumus: morimur, nec volumus. Nemo tam imperitus est, vt nesciat sibi quandoque moriendum: tamen cum propè accesserit, tergiuersatur, tremit, plorat. Nonne tibi videbitur stultissimus omnium, qui fleuerit quòd ¹⁵ ante annos mille non vixerat? æquè stultus est, qui flet, quòd post annos mille non viuere. Hæc paria sunt: non eris, nec fuisti. Vtrumque tempus alienum est. In hoc punctum coniectus es: quod vt extendas, quousque extends? Quid fles? quid optas? perdis operam.

Desine fata Deum flecti sperare precando:

rata D

8. RERVM MEARVM STATUS.] Nam pecuniam, fortasse & agros, in variis prouinciis habebat: utque etiam actores.

9. SERVI PARERE NOLEBANT.] Vt dominum manu adiuerent, & easdem apprimerent.

10. FAMILIAM PERICVLVM ADIRE.] Ex more veteri, & Sc. Siliano, quo tenebantur serui & liberi, qui sub eodem lecto fuissent, domino interfecto. Nos ad Annal. Taciti XIV. de Pedanio Secundo sic occiso.

11. RELIQVÆ CIRCVMSTANTIVS.] Seruis ad pedes, aut lectum, solent reliquias diuidere: ex Suetonij Galbæ, cap. XX I. Martiali, Athenæo, aliis.

12. ETIAM CVM DE SVO.] Quasi nunc non de suo, haud vltro fruisurus, & hæc relinquens.

13. PONI TABERNACVLVM.] An non lecticam dormitoriam? at qui ea in ipso cubiculo de more erat. Potius ergo, tentorium aliquod instar balneoli, quo Solium & ipse tegeantur.

14. SOLIVM.] Balnearium vas sine cupa, ad lauandum.

15. ANTE ANNOS MILLE.] Simile in Stobæi Eclogis Teles Pythagoræus, magnus sublimisq. vir, vt indicant fragmenta: At ille non amplius erit. Nempe nec ante decem millia annorum fuit, nec Troicis temporibus, sed nec proauorum tuorum.

16. HOC

A rata & fixa sunt, atque magnâ & aternâ necessitate ducuntur. Eò ibis, quò omnia eunt. Quid tibi nouum est? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Series inuicta, & nullâ mutabilis ope, illigat ac trahit cuncta. Quantus te populus moriturorum sequetur, quantus contabitur? Fortior, ut opinor, es, si multa millia tibi commorerentur. atqui multa millia hominum & animalium ¹⁶ hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. Tu autem non putabas te aliquando peruenturum ad id, ad quod semper ibas? nullum sine exitu iter est. Exempla nunc magnorum virorum me tibi iudicas relaturum? puerorum referam. ¹⁷ Lacon ille memoriae traditur impubes adhuc, qui captus clamabat, *Non seruiam*, suâ illâ Doricâ linguâ, & verbis fidem imposuit. Ut primum iussus est fungi seruili & contumelioso ministerio: afferre enim vas obscenum iubebatur: ¹⁸ illisum parieti caput rupit. Tam prope libertas est: & seruit aliquis? Ita non sic perire filium tuum malles, quàm per inertiam senem fieri? Quid ergo est, cur perturbaberis, si mori fortiter etiam puerile est? Puta te nolle sequi, duceris. Fac tui iuris, quod alieni est. Non sumes pueri spiritum, ut dicas, Non seruius? Infelix, seruis hominibus, seruis rebus, seruis vitæ. Nam vita, si moriendi virtus abest, seruitus est. Ecquid habes propter quod expectes? Voluptates quæ te morantur ac retinent, consumpsisti: ¹⁹ nulla tibi noua est: nulla non iam odiosa ipsâ fatietate. quis sit vini, quis mulsi sapor, scis: nihil interest, centum per vesicam tuam, an mille amphoræ transeant. ²⁰ saccus es. quid sapiat ostreum, quid nullus, optime nosti. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum referuauit. Atqui hæc sunt, à quibus inuitus diuelleris. Quid est aliud quod tibi eripi doleas? Amicos & patriam? tanti enim illam putas, ut tardiùs canes? ²¹ solem quoque, si posses, exstingueres. Quid enim unquam fecisti luce dignum? confitere non curiæ te, non fori, non ipsius naturæ rerum desiderio, tardiorem ad moriendum fieri. Inuitus relinquis macellum, ²² in quo nihil reliquisti. Mortem times: at quomodo illam ²³ mediâ oblectatione contemnis? Viuere vis: scis enim. Mori times: quid porro ista vita, non mors est? ²⁴ Cæsar, cum illum transeuntem per Latinam viam, vnus ²⁵ ex custodiarum agmine, demissâ vsque in pectus vetere barbâ, rogaret mortem: ²⁶ *Nunc enim, inquit, viuis?* Hoc istis respondendum est, quibus ²⁷ succursura mors est: Mori times. nunc enim, viuis? Sed ego, inquit, viuere volo, qui multa honestè facio. inuitus relinquo officia vitæ, quibus fideliter & cum industriâ fungor. Quid? tu nescis vnum esse ex vitæ officiis, & mori? Nullum officium relinquis. non enim certus numerus quem debeas explere, finitur. Nulla vita est non breuis. nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & ²⁸ Statiliæ breuis est: quæ inscribi monumento suo iussit, annis se nonagintanouem vixisse. Vides aniculam gloriari senectute longâ. quis illam ferre

16. HOC IPSO MOMENTO.] *Pulchra contemplatio, & vera. Totum orbem vide, notum, ignotum: multa millia omnibus momentis nasci, mori, certum est: & quosdam eodem genere leti.*

17. LACON ILLE.] *Plutarchus in Apophth. Laconicis.*

18. ILLISVM PARIETI CAPVT.] *Potuit alius esse ab illo Plutarchi: etsi reliqua conueniunt. sed hic dissonant, quòd Plutarchus scribit, præcipitem se ab alto dedisse, & sic obiisse.*

19. NULLA TIBI NOVA EST.] *In ipso hoc argumento Lucretius:*

Nec noua viuendo procuditur vlla voluptas.

20. SACCVS ES.] *Plures libri, saccus est: ut ad vesicam ipsam referas: placeatque. Alioquin & allusum videri potest ad vini castrationem, qua sacco fiebat.*

21. SOLEM QVOQVE.] *Ut cibus canes, aut diuini dormias stertisque.*

22. IN QVO NIHIL RELIQUISTI.] *Commissi, quidquid tibi lautum aut rarum.*

23. MEDIA OBLECTATIONE.] *Vel in Venere, quæ accelerat; vel in gulâ, quæ conciliat. Tunc nec cogitas.*

24. CÆSAR.] *C. Cæsar Caligula.*

25. EX CUSTODIARVM AGMINE.] *Ex ipsis qui custodiebantur. traherentur à Prætorianis militibus concatenati.*

26. NUNC ENIM, INQVIT, VIUIS?] *Argumentum est, & simile illi Similis dicto sine scripto. Tot annos egit, septem dumtaxat vixit: quasi vita in miseris, nec vita sit.*

27. SVCCVRSVRA MORS EST.] *Liberatura à viuis, à molestis.*

28. STATILIÆ BREVIS EST.] *Quæ ex nobili domo, Claudio Principe, nonagintanouem annos vixit. Plinius VII. cap. XLVIII.*

ferre potuisset, si contigisset centesimum implere? ²⁹ Quomodo fabula, sic vita: non A
quàm diu, sed quàm benè acta sit, refert. Nihil ad rem pertinet, quo loco desinas. quocumque voles, desine: tantum bonam clausulam impone.

EPIST. LXXVIII.

DE morbis suis, etiam in iuuentute: & quid sit iis leuandis? *Honesta, inquit, studia, item- que amici: sed remedium, contemptus mortis. Eò vocat Lucilium, & contra Do- lorem plura disserit, alta, animosa, vera.*

VEXARI te distillationibus crebris ac febriculis, quæ longas distillationes & in consuetudinem adductas sequuntur, eò molestius mihi est, quia expertus sum hoc genus valetudinis: quod inter initia contempsi. Poterat adhuc adolescentia iniu- B
rias ferre, & se aduersus morbos contumaciter gerere: deinde succubui, & eò perductus sum, ¹ vt ipse distillarem. Ad summam maciem deductus, sæpe impetum cepi ab- rumpendæ vitæ: patris me indulgentissimi senectus retinuit. Cogitavi enim, non quàm fortiter ego mori possem, sed quàm ille fortiter ² desiderare non posset. Itaq; imperavi mihi vt viuerem. aliquando enim & viuere, fortiter facere est. Quæ mihi tunc fuerint solatio, dicam: si prius hoc dixero, hæc ipsa quibus acquiescebam, medicinæ vim habuisse. In remedium cedunt honesta solatia: & quidquid animum erexit, etiam corpori prodest. Studia mihi nostra salutis fuerunt. Philosophiæ acceptum fero quòd surrexi, quòd conualui: illi vitam debeo, & ³ nihil illi minus debeo. Multum mihi contulerunt ad bonam valetudinem amici, quorum adhortationibus, vigiliis, sermonibus alleuabar. Nihil æquè, Lucili virorum optime, agrum reficit atque adiuuat, quàm amicorum affectus: nihil æquè expectationem mortis ac metum surripit. Non iudicabam me, cum illos superstites relinquerem, mori: putabam, inquam, me victurum, non cum illis, sed C
per illos: non effundere spiritum mihi videbar, sed tradere. Hæc mihi dederunt voluntatem adiuuandi me, & patiendi omne tormentum. ⁴ alioqui miserrimum est, cum animum moriendi proieceris, non habere viuendi. Ad hæc ergo remedia te confer. Medicus tibi quantum ambules, quantum exercearis, monstrabit: ne indulgeas otio, ad quod vergit iners valetudo: vt legas clariùs, & spiritum, cuius iter & receptaculum laborat, exerceas: vt nauiges, & viscera molli iactatione concutias: quibus cibis vtaris: vinum quando virium causâ aduoces, quando intermittas, ne irriter & exasperet tussim. Ego tibi illud præcipio, quod non tantum huius morbi, sed totius vitæ remedium est: contemne mortem. Nihil triste est, cum huius metum effugimus. Tria hæc in omni morbo graui sunt, metus mortis, dolor corporis, intermissio voluptatum. De morte, satis dictum est. hoc vnum dicam, non morbi hunc esse, sed naturæ metum. multorum ⁵ mortem distulit morbus: & salutis illis fuit, videri perire. Morieris, non quia ægrotas, sed quia viuus. Ista te res & sanatum manet. cum conualueris, non mortem, sed valetudinem effugies. Ad illud nunc proprium incommodum reuertamur. magnos cruciatus D
habet

29. QVOMODO FABVLA.] *Epictetus: Memento actorem te esse fabulæ, qualem doctores se voluit: si breuem, breuis: si longam, longæ. Varro: Non eos optimè vixisse, qui diutissimè, sed qui modestissimè vixerint.*

EPIST. LXXVIII. I. VT IPSE DISTILLAREM.] *Liquecerem, & consumerem. Fuerit id genus morbi, quo etiam sub Caio laborauit, qui infensu ei ob eloquentiam, occidere destinatus: sed muliercula operi seruatus est, quæ affirmaret tabe eum laborare, nec diu posse viuere. ferrum supernacuum. Dio LXXIX.*

2. DESIDERARE NON POSSET.] *Significat, patrem suum philosophiæ alienum (quod alibi testatur) parum fortem ad tales casus fuisse. Igitur negatio hinc conuenit, & libri asserunt: Muretus tamen, desiderare me posset.*

3. NIHIL ILLI MINVS DEBEO.] *Quasi dicat, hoc inter minima eius beneficia. Corpus enim spectat, reliqua animum.*

4. ALIOQVI MISERRIMUM EST.] *Miserrimum est, cum nolis mori, non omnia facere vt viuas.*

5. MORTEM DISTVLIT MORBVS.] *In ipso Senecâ, iam dictum.*

6. PRIMA